

ULKOMINISTERIÖ

Tietohallintojohtaja Ari Uusikartano

Eduskunnan hallintovaliokunnalle 25.9.2020

Asia: HE 127/2020 vp / Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtioneuvostosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Ulkoministeriöllä ei ole lisättävänä uusia näkökohtia jo aikaisemmin lausumaansa. Ministeriö tukee lausumallaan tavalla tiedonhallintalain voimaan tulon jälkeisen tilanteen selkeyttämistä.

Valtioneuvoston yhteishallinnon muodostamisella synnytetyn asetelman peruseriaaate ja jossain määrin myös ongelmatikka ei ole lausuntojen jälkeisestä tilanteesta paljoakaan muuttunut. On huomioitava ministeriön jo omassa lausunnossaan aikaisemmin korostama seikka, eli tiedon hallintaan liittyvien tehtävien jakautuminen valtioneuvoston yhteisiin ja edelleen toimialakohtaisiin. Tämä johtaa luonnollisesti myös kahden resursointia edellyttävän tiedonhallintayksikön muodostumiseen. Lakimuutoksella edellä kuvattua tosiallista tilannetta ei juuri paranneta, mutta ei toki heikennetäkään, mikäli tiedon hallinnan lähtökohta on ministeriöiden hoitamien substanssitoimintojen edellytysten parantaminen erityisesti silloin, kun yhtenäistäminen ei tuo sille lisäarvoa. Myös kytkös voimassa olevaan julkisuuslakiin tulee huomioida. Siinä toimija yksiselitteisesti on viranomainen, ei tiedonhallintayksikkö.

Lähemmin tarkasteltaessa ulkoasiainhallinnon tilannetta sille on luonteenomaista, että valtioneuvoston kanslian toki hoitaessa yhteisen tiedonhallinnan puitteet ja välineet, erityisesti ulkoasiainhallinnolla on runsaasti tiedonhallintaan kytkeytyvää toimialasidonnaista toimintaa, jolla on oltava substanssitoiminnan tunteva tuki. Sekä yhteisen tiedonhallinnan että toimialakohtaisen vastuulla ovat oman alueensa välineet, koulutus ym., jotka edellyttävät resursointia. Ohjeistuksen suhteen VNK antaa yleisohteja, mutta ministeriöillä on edelleen oltava mahdollisuus tarpeidensa mukaiseen toimialakohtaisen soveltamisen ja täsmentämiseen. Tämä edellyttää jatkuvaa yhteistyötä.

Liittyen esityksessä mainittuun kohtaan: *"Ehdotetun momentin mukaan valtioneuvoston kanslia vastaisi valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteisestä tiedonhallinnasta ja sille kuuluisivat esimerkiksi asiarekisterin ylläpito viranomaisen käsittelyssä olevista ja olleista asioista, saapuneiden tai laadittujen asiakirjojen rekisteröinti, rekisteröitävien asiakirjojen alustava turvallisuusluokittelu."* on todettava, että ulkoasiainhallinnon osalta VNK:lle kuuluu asiakirjarekisterin ylläpito, mutta vain sen vastuulle siirretyn yhteisen Arkki-järjestelmän osalta, ei UH:n toimialasidonnaisen AHA-järjestelmän, joka on asiakirjarekisteri sekin ja jossa transaktiomäärä asioiden hoitoon on merkittävästi suurempi. Asian tila ei myös ole muuttumassa valtioneuvoston yhteisen Vahva-asianhallintajärjestelmän käyttöönoton myötä, jolloin toki Arkki-järjestelmä asteittain

korvautuu. Tämä siis yhtenä esimerkkinä resurssitarpeesta. Mainittakoon vielä, että ulkoministeriö hoitaa laajalti oman aineistonsa lisäksi myös keskusrekisterinä kansainvälisen turvaluokitellun aineiston käsittelyä ja välittämistä muulle valtionhallinnolle, joka ei sinänsä kierrä eikä sen tulekaan kiertää VNK:n kautta muuten kuin alarekisteröintinä niiltä osin, kuin jakelut kohdentuvat muille valtioneuvoston ministeriöille.

Huomiona vielä esitykseen, että tekstissä sana tietopalvelu on kirjattu ainoastaan ulkoministeriön lausunnossa. Kirjaaminen, arkistointi ja seulonta mainitaan useampaan otteeseen. Tietopalvelu on toimintaa, joka liittyy asiakirjamaailman substanssiin ja tukee konkreettisimmin ministeriöiden virkamiehiä sekä esimerkiksi avustaa kansalaisia julkisuuslain mukaisissa tietopyynnöissä. Aineistojen seulonta on toki tärkeää, mutta asiakasnäkökulmasta ei niin keskeistä. Tiedonhallinnan tärkeä tehtävä on sen palvelevuus sekä hallinnon sisäisesti, että ulospäin. Siten tietopalvelutoimintojen hoitamisen peruseriaatteena tulee olla sen palvelevuus suhteessa substanssitoimintojen hoitoon. Tämä ei toteudu, mikäli yhteistyö keskitettyjen yhteisten ja ministeriöiden toimialasidonnaisten palvelujen välillä ei ole tasapainossa.